

'Groeien aan elkaar'

In maart viert de Raad van Kerken Amersfoort het vijftigjarig bestaan. Een verhaal van mooie successen, maar ook van volhouden en het leren aanvoelen van de tijdsgeest.

door GERARD RAVEN

Altijd is er discussie geweest over mogelijke fusie of samenwerking tussen kerken (*oecumene*). Al in 1935 werd de Oecumenische Raad in Nederland opgericht. In Amersfoort werkten de vrijzinnige kerken voorzichtig samen, met name in het jeugdwerk. Na de bevrijding werd een volgende stap gezet: in 1948 ontstond in Amsterdam de Wereldraad van Kerken.

VOORLOPER

Er is in 1954 ook een Oecumenische Raad in Amersfoort opgericht, maar het archief is verloren gegaan. De Raad van Kerken wist niets van deze voorloper. (Meer hierover in het jaarboek *Flehite* dat in november verschijnt.) Ook in andere steden bestonden oecumenische raden, maar ze hadden allemaal dezelfde handicap: de vooruitstrevende kerken waren lid en de behoudende niet, waardoor het draagvlak beperkt was. Kees Hoogendoorn was erbij als jonge jeugdouderling: 'De gedachte van de Oecumenische Raad dat de kerken één moesten worden, was gewoon te hoog gegrepen.' De doorbraak kwam pas toen dat laatste werd vervangen door samenwerking. Dat opende in 1968 de weg naar omzetting in de Raad van Kerken, die vijf jaar later naar Amersfoort verhuisde. Deze Raad is ook in veel meer plaatsen vertegenwoordigd, sinds 1969 ook in Amersfoort.

NIEUW ELAN

Het eerste jaar was voor de Amersfoortse Raad niet gemakkelijk, door discussies over de structuur en de financiering. Het godsdienstonderwijs op openbare scholen kwam na enkele jaren goed op gang en bestaat nog steeds. Er was en is veel samenwerking met de binnenstadspastores.

De maandelijkse Oecumenische Diensten in de Joris-

ARCHIEF EEMLAND, FOTO JANUS WISSER/BDU MEDIA

De eerste voorzitter, ds Nico Steenbeek, in 1987.

Voorzitter pastoor Gerard van Leer (re.) en secretaris ds Gerit Hengeveld (li.) bij het koperen jubileum van 1981.

kerk (1972-2000) trokken enkele honderden mensen. Maar een gemeenschappelijk Avondmaal (ook wel *open communie*) werd meteen al onder vuur genomen door twee orthodox-herformde wijkgemeenten. De oecumenische vieringen zonder Avondmaal bestaan echter al decennia, zoals de experimentele Ruimteviering in de Sint-Aegtenkapel (1982).

Politieke acties van de Raad vonden vaak weinig weerklank, zoals tegen Apartheid (1975) en vóór kerkasiel

(1987). Ook verzette de Raad zich begin jaren negentig tegen het Centrumplan van de gemeente en tegen uitbreiding van het aantal koopzondagen; dat laatste lukte niet, maar haalde wel het tv-journaal. De inloophuizen in nieuwe woonwijken die de Raad vanaf 1986 heeft geopend hebben nog steeds een belangrijke maatschappelijke functie. En de landelijke Oecumenische Kerkendag die hier 1992 plaatsvond was een succes; toenmalig voorzitter Zwarts: 'Amersfoort voelde zich koploper in oecumene!'

ARCHIEF EEMLAND, ARCHIEF RAAD VAN KERKEN

Verschillende kerken zetten al een volgende stap. Zo gingen doopsgezinden, remonstranten en vrijzinnig hervormden samen naar de Johanneskerk (1988). Een jaar later begon de eerste oecumenische viering in de nieuwe wijken van Amersfoort-Noord, waaruit Het Brandpunt, De Herberg en de Veenkerk ontstonden.

Het logo van de Amersfoortse Raad was afgeleid van het landelijke, maar is in 2016 vervangen door een eigen versie (boven).

TEGENSTROOM

Al begin jaren negentig miste voorzitter ds Leo Koffeman de vaart. Eind jaren negentig leek ook landelijk de rek er uit. De bisschoppen begonnen op de rem te trappen; zij vonden de Raad te groot en te weinig beheersbaar, terwijl de vragen te weinig over het geloof gingen en te veel over de samenleving. De Raad van Kerken moest zich bescheidener opstellen, omdat kerkleden meer waarde leken te hechten aan verscheidenheid.

Toch is de gedroomde eenheid voor een belangrijk stuk gerealiseerd met de fusie van hervormden, gereformeerden en lutheranen tot Protestantse Kerk. Amersfoort had iets meer tijd nodig en volgde zes jaar later, in 2010. Helaas kregen de rooms-katholieken toen strengere richtlijnen voor de liturgie, waarbij met name werd verboden om communie uit te reiken aan protestanten.

RECENTE SUCCESSEN

De laatste tien jaar lijkt de Raad van Kerken Amersfoort de tijdgeest beter aan te voelen. Successen zijn het Straatpastoraat, Schuldhulpmaatje en de open kerken tijdens vier Kerkennachten. Verder organiseert de Raad de openstelling van de Sint-Joriskerk op zondagmiddag en speelde deze een centrale rol bij de organisatie van *The Passion* in 2016. Tenslotte steunt de Raad de activi-

The Passion op het Eemplein, 2016.

Gerard Raven is voorzitter van de algemene kerkenraad van de protestantse gemeente Amersfoort en conservator van Museum Flehite.

teiten van de Lutherse Kerk, waar de vespers op zaterdagmiddag worden afgewisseld met lezingen en muziek; dit is nu ook de thuisbasis van de stadsdominee.

In de jaren zestig was het welkomstwerk in de buitenwijken begonnen, maar verdere samenwerking is een recent verschijnsel. Een eerste succes was het federatieve Kruispunt in Vathorst (2003) en sinds vorig jaar het gezamenlijk gebruik van de Emmaüskerk in het Soesterkwartier, nadat het gemeentelijke wijkcentrum was opgeheven. Dit soort oecumene zal de komende jaren nog intensiever worden, nu veel kerken leger worden.

En hoe is het nu? Voorzitter Josephine van Pampus schreef na haar eerste jaar: 'Het heeft me vaak stil gemaakt. Het elan van kerken, de talloze keren dat we elkaar vinden, nieuwe initiatieven ontwikkelen en schuren, leren en groeien aan elkaar. ... De Raad zit met regelmaat om tafel met de wethouders om te praten over sociaal maatschappelijke aangelegenheden. Ze is betrokken bij organisaties als de voedselbank of het asielzoekerscentrum. Bij de jaarlijkse dodenherdenking op 4 mei, of de herdenking van de bevrijding van Kamp Amersfoort...'

BRONNEN

Archief Raad van Kerken Amersfoort (Archief Eemland, bnr 374)

Anton Houtepen e.a. (red.), *Waakvlam van de Geest : 40 jaar Raad van Kerken in Nederland* (Zoetermeer [2008])

Met dank aan oud-voorzitters Frans Zwarts, Leo Koffeman en Kees Hoogendoorn en oud-bestuurslid Marja Brak, die commentaar gaven op een eerdere versie van dit artikel. ●

www.raadvankerkenamersfoort.nl